

ISSN: 2146-1961

Aksoy, Y. & Güçlü, O. (2023). Pandemi Sürecinde Türkiye’de Gerçekleştirilen Uzaktan Müzik Eğitimi Alanındaki Çalışmalara İlişkin Bir İçerik Analizi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 14(51), 448-467.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3242>

Makale Türü (ArticleType): Derleme Makale

PANDEMİ SÜRECİNDE TÜRKİYE’DE GERÇEKLEŞTİRİLEN UZAKTAN MÜZİK EĞİTİMİ ALANINDAKİ ÇALIŞMALARLA İLİŞKİN BİR İÇERİK ANALİZİ

Yakup AKSOY

Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye, yaksoy@erbakan.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9243-0133

Onur GÜÇLÜ

Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye, h_onur_k@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-5744-4057

Gönderim tarihi: 06.10.2022

Kabul tarihi: 08.02.2023

Yayın tarihi: 01.03.2023

Öz

Covid-19 pandemisi birçok alanda olduğu gibi eğitim öğretim faaliyetlerini de önemli ölçüde etkilemiştir. Bu etki özellikle uzaktan eğitime geçmişten bu yana mesafeli yaklaşan müzik eğitimcileri, öğrenciler ve araştırmacılar tarafından daha güçlü bir şekilde hissedilmiştir. Hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde pandemi sürecinde uzaktan müzik eğitiminde karşılaşılan sorunları, çözüm önerilerini ve bu sürecin avantajlı yönlerini inceleyen çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmalarla mevcut durum ortaya konulacağı gibi bundan sonraki karşılaşılabilecek olağanüstü durumlara da ışık tutulacaktır. Bu çalışmanın amacı pandemi sürecinde Türkiye’de gerçekleştirilen uzaktan müzik eğitimi ile ilgili makalelerin demografik özelliklerini, sonuçlardan elde edilen uzaktan müzik eğitiminin avantajlı, dezavantajlı yönlerini ve sunulan önerileri bütüncül ve kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktır. Tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın örneklemini 2020-2022 yılları arasında yayımlanmış 56 makale oluşturmaktadır. Doküman incelemesi tekniği ile elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre araştırmalarda en çok nitel yöntemin kullanıldığı, çalışma grubunun müzik alanındaki üniversite öğrencilerinin olduğu, verilerin en çok görüşme ve anket yoluyla toplandığı ve betimsel analiz yöntemi ile çözümlendiği tespit edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, derslerin video ortamında kaydedilmesi, zaman ve mekân yönünden esnek yapısı uzaktan müzik eğitiminin avantajlı yönleri olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca kesintisiz eğitim sunması, bilgi iletişim ve müzik teknolojilerini kullanma becerilerini geliştirmesi ve eğitimde fırsat eşitliğine katkıda bulunması diğer avantajlı yönleridir. İletişim ve etkileşimin yeterli olmaması, internet bağlantısı ve senkronizasyon problemleri, altyapı eksikliği ve motivasyon düşüklüğü ise uzaktan müzik eğitiminin dezavantajlı yönleri olarak öne çıkmaktadır. Çalışmalarda altyapının geliştirilmesi, paydaşlara teknik destek sunulması, hizmet içi eğitim verilmesi ve öğretim programları ile ders içeriklerinin uzaktan eğitime yönelik tasarlanması gibi öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Türkiye, Covid-19, pandemi, uzaktan müzik eğitimi, içerik analizi.

A CONTENT ANALYSIS OF THE STUDIES ON DISTANCE MUSIC EDUCATION IN TÜRKIYE DURING THE PANDEMIC PROCESS

ABSTRACT

The Covid-19 pandemic has significantly affected education and training activities as in many other fields. This effect has been felt more strongly especially by music educators, students and researchers who have been distant from distance education since the past. Both in Türkiye and in other countries, there is a need for studies examining the problems encountered in distance music education during the pandemic process, solution suggestions and the advantageous aspects of this process. These studies will reveal the current situation and shed light on the extraordinary situations to be encountered in the future. The aim of this study is to reveal the demographic characteristics of the articles on distance music education conducted in Türkiye during the pandemic process, the advantageous and disadvantageous aspects of distance music education obtained from the results, and the suggestions offered in a holistic and comprehensive manner. The sample of the study, in which the survey model was used, consists of 56 articles published between 2020-2022. The data obtained by document analysis technique were analyzed using content analysis. According to the findings of the study, it was determined that the qualitative method was mostly used in the studies, the study group was university students in the field of music, the data were mostly collected through interviews and questionnaires, and analyzed by descriptive analysis method. According to the findings of the study, video recording of the lessons and its flexible structure in terms of time and space stand out as the advantageous aspects of distance music education. In addition, providing uninterrupted education, developing the skills of using information communication and music technologies and contributing to equality of opportunity in education are other advantageous aspects. Inadequate communication and interaction, internet connection and synchronisation problems, lack of infrastructure and low motivation are the disadvantages of distance music education. In the studies, suggestions such as improving the infrastructure, providing technical support to stakeholders, providing in-service training and designing curricula and course content for distance education were presented.

Keywords: Türkiye, Covid-19, pandemic, distance music education, content analysis.

GİRİŞ

Covid-19 Pandemisi birçok alanda olduğu gibi eğitim öğretim faaliyetlerini de önemli ölçüde etkilemiştir. Pandeminin yayılımını ve yıkıcı etkisini azaltmak adına örgün eğitime ara verilerek temel bir insan hakkı olan eğitimin (Birleşmiş Milletler, 1948) kesintiye uğramaması adına tüm dünyada acil uzaktan eğitim uygulamaları işe koşulmuştur (Bozkurt, 2020). Türkiye’de de bu duruma hızlı bir şekilde refleks gösterilerek 2020 Mart ayı itibarıyla acil olarak yüz yüze eğitime ara verilmiş ve uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu süreç 2021-2022 eğitim öğretim yılının başlangıcına kadar devam etmiştir. Tarihi 1800’lü yıllara dayanan uzaktan eğitim, genel olarak öğretmen ve öğrencinin fiziksel olarak farklı yerlerde olduğu durumlarda gerçekleştirilen eğitim şeklini ifade etmektedir (Akdemir, 2011). Mshvidobadze ve Gogoladze’ye (2012) göre uzaktan eğitim, öğrencinin öğrenme sürecinin çoğunun ya da tamamının yazılı kaynaklar, video, telekonferans, bilgisayar temelli öğrenme veya internetteki çevrimiçi kurslar aracılığıyla geleneksel sınıfın dışında gerçekleştiği yerdir. Kaya’ya (2002) göre uzaktan eğitimin fırsat eşitsizliğini aza indirme, eğitimde maliyeti düşürme, öğrenciye zengin bir öğrenme ortamı sunma, zaman ve mekân yönünden esneklik gibi avantajları bulunmaktadır. Bunların yanı sıra uzaktan eğitimin, yüz yüze eğitim ilişkilerinin kolay sağlanamaması, uygulamaya dönük derslerden yeterince verim alınamaması, iletişim teknolojilerine bağımlı olma (Kaya, 2002), teknolojik altyapı eksikliği, içerik kalitesinin zayıf olması, rehberlik hizmetlerinin yetersizliği ve kullanıcıların sistemi öğrenmeye yönelik isteksizliği gibi riskleri bulunmaktadır (Balaban, 2012).

1960’lı yıllardan itibaren başlayarak yaygın bir kullanım alanı kazanan uzaktan eğitimin (Adıyaman, 2002) pandemi ile birlikte pik yaptığı söylenebilir. Eğitimin tüm paydaşları pekte alışkın olmadıkları uzaktan eğitimi deneyimlemek zorunda kalmışlardır. Özellikle de sanat ve sanatın bir kolu olan müzik eğitimindeki paydaşların uzaktan eğitime alışkın olmadığı gibi hazırlıksız olarak yakalandıkları da söylenebilir (Kibici ve Sarıkaya, 2021; Okay, 2021). Bu nedenle belirsiz bir süre yüz yüze eğitime ara verilmesi ile eğitimin kesintiye uğratmaması için ellerindeki dijital varlıkları harekete geçirmek zorunda kalmışlardır. Pandemi öncesinde Rees (2002), müzik eğitimcilerinin uzaktan eğitimi benimseme de yavaş davrandıklarını söylemektedir ve bunu şüphecilğe, teknolojiye erişim eksikliğine ve teknolojiyi nasıl kullanacağını öğrenmenin verdiği rahatsızlığın kombinasyonuna bağlamaktadır. Ancak müzik eğitimcilerinin uzaktan eğitime olan mesafeli duruşunun sadece bunlarla sınırlı olmadığı söylenebilir. Müzik eğitiminin sadece bilişsel ve duyuşsal becerilerle sınırlı kalmayarak özellikle çalgı eğitiminde psikomotor becerilerin de süreçte yer alması (Yağışan, 2008), öğretmenin öğrenci ile fiziksel temas kuramaması (Sağır, 2021), genel olarak altyapı eksikliğinin olması, iletişim araçlarının (mektup, televizyon-radyo, kaset, CD vb.) etkileşim noktasında yeterli olmadığı, internet bağlantısının özellikle ülkemizde yavaş olmasına bağlı olarak senkron ve birlikte çalmaya olanak sağlamaması, bu durumun anlık geri bildirim ve öğrenci-öğretmen motivasyonunun olumsuz etkilemesi, araç gereç eksikliği ve fırsat eşitsizliği müzik eğitimi paydaşlarının uzaktan eğitime karşı çekingen davranma nedenleri arasında öne çıkanlardır. (Düzbastılar ve Özel, 2021; Topalak, 2020; Akarsu, 2021; İnal, Sakarya ve Zahal (2021). Bunlara ses ve görüntü kalitesinde yaşanan sorunlar, ders içeriklerinin geleneksel yöntemlerle hazırlanmasına bağlı olarak uzaktan eğitime uygun olmaması da eklenebilir (Aksoy, 2022).

Uzaktan müzik eğitiminin yukarıda sayılan dezavantajlarının yanında avantajlarının da olduğu söylenebilir. Bunlar; derslerin videoya kaydedilmesiyle dersi tekrar izleme, öz değerlendirme yapma ve arşiv oluşturma imkânının olması (Sever, 2014; Güzel, Çakır ve Çelen, 2020), zaman ve mekân yönünden esneklik, (Baraté, Haus ve Ludovico 2021; Kesendere Sakin ve Acar 2020), bilgi iletişim ve teknoloji okuryazarlığını geliştirmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca dezavantajlı öğrencilere ulaşılması, (Çokçoşkun ve Karahoca 2019), ulaşım sorunlarını ortadan kaldırarak eğitim maliyetini düşürmesi (Groulx ve Henry (2010) geniş kitlelere ve alan uzmanlarına kolay erişim ve kesintisiz eğitim sunması avantajlı yönlerinden bazılarıdır.

Pandeminin hem dünyada hem de ülkemizde etkisini hala sürdürdüğü hatta vaka artışlarının yaşandığı göz önünde bulundurulduğunda (BBC, 2022) ülkemizde uzaktan müzik eğitimine yönelik çalışmalar pandemi öncesi ve pandemi süreci olmak üzere iki dönem halinde incelenebilir. Ülkemizde pandemi öncesi çalışmalara bakıldığında uzaktan müzik eğitimi tarihinin eskilere dayandığı söylenebilir. 1975 yılında Ali Uçan ve Edip Günay tarafından Milli Eğitim Bakanlığı Enstitüleri müzik bölümleri için hazırlanan “Mektupla Keman Öğretim Metotları” mektupla uzaktan gerçekleştirilen ilk ve tek çalışmadır (Canbay ve Nacakcı, 2011). Mektupla yürütülen diğer uygulamalara Mektupla Öğretim Merkezi’nin 1975 yılında Çalgı Yapım ve Onarım Dersi ve Yaykur’un (Yaygın Yükseköğretim Kurumu) 1976 yılında Müzik Teorisi dersi örnek gösterilebilir. Televizyon uygulamalarına ise Hikmet Şimşek tarafından Türkiye devlet televizyonu TRT’de sunulan “Pazar Konserleri”, Muammer Sun’un çocuklar için TRT’deki müzik eğitim programları da tek yönlü uzaktan müzik eğitimindeki örneklerdendir (Sağır, Eden ve Şalliel, 2014). Pandemi öncesi dönemdeki çalışmalar incelendiğinde; (Canbay ve Nacakcı, 2011) mektupla keman eğitimini, Sağır, Eden ve Şalliel, (2014), uzaktan orkestra uygulamalarını, Sever (2014) çevrilmiş öğrenme modelini, Aksoy ve Yağışan (2022); Güzel, Çakır ve Çelen (2020) video destekli çalgı eğitimini, Babacan (2015) çevrimiçi işitme eğitimi uygulamalarını Can ve Yungul (2017) lisansüstü düzeyde uzaktan çalgı eğitimini, Çokçoşkun ve Karahoca (2019) engelli bireylere uzaktan DJ’lik eğitimini, Karahan (2016); Okan ve Arapgirli (2019) uzaktan çalgı eğitimini inceleyen çalışmalardan bazılarıdır.

Pandemi ile birlikte uzaktan müzik eğitimine yönelik çalışmalarda göreceli olarak artış yaşandığını söyleyebiliriz. Bunun nedeni müzik eğitimi alanındaki tüm paydaşların zorunlu olarak uzaktan eğitime geçmesi olabileceği gibi daha önce uzaktan eğitim üzerine çalışmamış müzik eğitimci ve araştırmacıları için yeni olan bu alandaki boşluk dikkat çekici gelmiş olabilir. Bu bağlamda pandemi sürecinde ülkemizde yapılan uzaktan müzik eğitimine yönelik yapılan çalışmaların incelenmesinin; bu çalışmalardan elde edilecek sonuçların bundan sonraki çalışmalara rehber olması, ileride yaşanabilecek afet, salgın vb. durumlarda hızlı refleks gösterilmesi, bu çalışmalara kolay ulaşılarak diğer araştırmacılara zaman kazandırması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Alan yazında ülkemizde pandemi sürecindeki müzik eğitimini inceleyen sadece iki çalışmaya rastlanılmıştır. Jelen ve Ömür (2021), pandemi sürecinde yurt içinden 14 ve yurt dışından 11 olmak üzere müzik eğitimi konulu 25 makaleyi incelemiştir. Kurtaslan ve Özer (2021) ise yurtiçinden toplam 36 çalışmayı (makale, kitap bölümü, bildiri vb.) incelemiştir. Bu çalışma, daha fazla çalışma grubu ile daha geniş bir zaman dilimindeki çalışmaları incelemesi ve daha kapsayıcı olması nedeniyle diğer iki çalışmadan ayrılmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Covid-19 Pandemisi sürecinde Türkiye’de gerçekleştirilmiş müzik eğitimi alanındaki makaleleri bütüncül, kapsamlı ve derinlemesine bir şekilde incelemektir. Bu bağlamda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Pandemi sürecinde Türkiye’de gerçekleştirilmiş müzik eğitimi alanındaki makalelerin demografik bilgileri; tarandığı dizinlere göre, yayın yıllarına göre, yayın dillerine göre, türlerine göre, araştırma yöntemlerine göre, araştırma modellerine göre, araştırma desenlerine göre, çalışma gruplarına göre, veri toplama yöntemlerine göre, veri toplama araçlarına göre ve veri analiz yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?
2. Pandemi sürecinde Türkiye’de gerçekleştirilmiş müzik eğitimi alanındaki makalelerin bulgularına göre; uzaktan müzik eğitiminin avantajları ve dezavantajları nelerdir, hangi öneriler sunulmuştur?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Eğer bir araştırma, geçmişteki ya da halen mevcut bir olayı var olduğu şekliyle betimlemeye yönelikse tarama modellerinden yararlanır (İslamoğlu ve Alnıaçık, 2014). Betimsel nitelikte olan ve doküman analizi yöntemiyle toplanan veriler, içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. İçerik analizi, basılı, görsel vb. materyallerin sistematik bir şekilde taranarak belli kategoriler bakımından tematik olarak analiz edilmesini kapsar (Saban, 2009). Çalışmada Pandemi sürecinde Türkiye’de gerçekleştirilmiş müzik eğitimi alanındaki makalelerin bütüncül, kapsamlı ve derinlemesine bir şekilde incelenmesi amacıyla bu yöntem tercih edilmiştir.

Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırma evrenini Türkiye’de gerçekleştirilen uzaktan müzik eğitimi ile ilgili makaleler, araştırma örneğini ise 01.01.2020 – 24.07.2022 tarihleri arasında yayımlanmış, Web of Science, DergiPark, Google Akademik, ERIC ve EBSCO dizinlerinde taranan, “Pandemi”, “Covid-19” ve “Uzaktan müzik eğitimi” anahtar kelimelerinden en az biri, başlığında ya da özetinde Türkçe veya İngilizce olarak yayımlanmış 56 makale oluşturmaktadır. 24.07.2022 tarihinde araştırmacılar tarafından yukarıdaki ölçütler ile yapılan ilk taramalar sonucunda 74 makaleye ulaşılmış fakat 18 makale direkt müzik eğitimi ile ilgili olmadığı için örneklemden çıkartılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma sorularına yönelik veri toplamak için alan yazında içerik analizi çalışmalarından (Saban, 2009; Ertekin, 2017) yararlanılarak araştırmacılar tarafından çalışmaya özgü bir form geliştirilmiştir. Formda Türkiye’de gerçekleştirilen uzaktan müzik eğitimi ile ilgili makalelerin analizi için 16 tema/soru bulunmaktadır. Formda yer alan tema/sorular ve formun kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla form 3 uzmana sunulmuş ve uzman

görüşleri doğrultusunda 2 tema/soru çıkartılarak 14 tema/soru ile içerik analizi yapılmıştır. Formda içerik analizi için kullanılan tema/sorular Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. İçerik Analizi Formunda Kullanılan Tema/Sorular

Makalelerin tarandığı dizinlere göre dağılımları nasıldır?
Makalelerin yayın yıllarına göre dağılımları nasıldır?
Makalelerin yayın dillerine göre dağılımları nasıldır?
Makalelerin makale türlerine göre dağılımları nasıldır?
Makalelerin araştırma yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?
Makalelerin araştırma modellerine göre dağılımları nasıldır?
Makalelerin araştırma desenlerine göre dağılımları nasıldır?
Makalelerin çalışma gruplarına göre dağılımları nasıldır?
Makalelerin veri toplama yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?
Makalelerin veri toplama araçlarına göre dağılımları nasıldır?
Makalelerin veri analiz yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?
Makalelerin bulgularına göre uzaktan müzik eğitiminin avantajları nelerdir?
Makalelerin bulgularına göre uzaktan müzik eğitiminin dezavantajları nelerdir?
Makalelerde uzaktan müzik eğitime yönelik hangi öneriler getirilmiştir?

Verilerin Analizi

Araştırmaya alınan 56 adet makalenin içerik analizi için her bir tema/soruya ait alt temalar oluşturulmuş ve makaleler birçok kez incelenerek araştırmacılar tarafından kodlanmıştır. Kodlamada veriler, belirli işaretçiler kullanılarak görünür hale getirilir ve kodlama, verilerin belli bir anlam bütünlüğünü yakalamasını sağlar. (Keller, 1995; aktaran, Baltacı 2017). Kodlamadaki iç tutarlılığı sağlamak için, veriler araştırmacılar tarafından 4 hafta arayla 2 kere kodlanmış ve Miles ve Huberman formülü ile (Baltacı, 2017, s.8) güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Araştırmadaki kodlama iç tutarlılık kat sayısı %93,36 çıkmıştır. Hem kodlama hem de kodlanan verilerin çözümlenmesi için "Microsoft Excel" programı kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel istatistik yöntemleriyle analiz edilerek tablolar halinde sunulmuştur. Bu çalışma bir derleme araştırması olduğu için ve yöntem olarak insan ve hayvanlar deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılmadığı için etik kurul iznine gerek duyulmamıştır.

BULGULAR

Pandemi sürecinde Türkiye'de gerçekleştirilen 56 makalenin incelendiği bu çalışmadan elde edilen bulgular araştırma soruları temel alınarak iki başlıkta incelenmiştir.

Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Pandemi sürecinde Türkiye'de gerçekleştirilmiş müzik eğitimi alanındaki makalelerin tarandığı dizinlere göre, yayın yıllarına göre, yayın dillerine göre, türlerine göre, araştırma yöntemlerine göre, araştırma modellerine

göre, araştırma desenlerine göre, çalışma gruplarına göre, veri toplama yöntemlerine göre, veri toplama araçlarına göre ve veri analiz yöntemlerine göre dağılımları aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

Tablo 2. Makalelerin Tarandığı İndexlere Göre Frekans Tablosu

Dizin Türü	f
Diğer Uluslararası	48
TR Dizin	19
ERİC	19
EBSCO	19
SCOPUS	6
WILSON	3
ESCI (WoS)	1

*Araştırmada incelenen bir makale birden fazla dizinde yer aldığından dolayı frekans (f) değerleri toplamı toplam makale sayısından fazladır.

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmada incelenen makalelerin en fazla “diğer uluslararası dizinler” de (f:48) tarandığı görülmektedir. Ayrıca “TR dizin, ERİC ve EBSCO” dizinlerinde eşit sayıda (f:19) makalenin taranması dikkat çekicidir. İncelenen makalelerde SCOPUS kapsamında 6, Education Full Text (H. W. Wilson) kapsamında 3, Web of Science (WoS) kapsamında ise (Emerging Sources Citation Index [ESCI] sadece bir makalenin, yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3. Makalelerin Yayın Yıllarına Göre Yüzde Frekans Tablosu

Yayın Yılı	f	%
2020	13	23
2021	33	59
2022	10	18
Toplam	56	100

Tablo 3’e göre; makalelerin %59’unun 2021 (f:59), %23’ünün 2020 (f:23) ve %18’inin 2022 (f:10) yılında yapıldığı görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre makalelerin büyük çoğunluğunun 2021 yılında yapıldığı görülmektedir.

Tablo 4. Makalelerin Yayın Dillerine Göre Yüzde Frekans Tablosu

Yayın Dili	f	%
Türkçe	29	52
İngilizce	24	43
Türkçe ve İngilizce	3	5
Toplam	56	100

Tablo 4 incelendiğinde makalelerin % 52’sinin Türkçe (f:29), %43’ünün İngilizce (f:24) ve %5’inin de hem Türkçe hem de İngilizce (f:3) dilinde yayınlandığı görülmektedir. Bu sonuca göre makalelerin “Türkçe” ve “İngilizce” dilinde yayınlanma oranlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Makalelerin Türlerine Göre Yüzde Frekans Tablosu

Makale Türü	f	%
Araştırma	52	92,86
Derleme	4	7,14
Toplam	56	100

Tablo 5 incelendiğinde makalelerin %92,86'sının araştırma (f:52), %7,14'ünün (f:4) derleme makalesi olduğu görülmektedir. Elde edilen veriler doğrultusunda makalelerin çok büyük bir bölümünün araştırma makalesi olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Makalelerin Araştırma Yöntemlerine Göre Yüzde Frekans Tablosu

Araştırma Yöntemi	f	%
Nitel	26	46,43
Nicel	19	33,93
Karma	11	19,64
Toplam	56	100

Tablo 6'da makalelerin araştırma yöntemlerine göre yüzde frekans dağılımları görülmektedir. Elde edilen verilere göre makalelerin %46,43'ünde nitel (f:26), %33,93'ünde nicel (f:19), ve %19,64'ünde karma (f:11) araştırma yöntemleri kullanılmıştır. . Bu veriler doğrultusunda makalelerin araştırma yöntemlerinde en fazla nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı söylenebilir.

Tablo 7. Makalelerin Araştırma Modellerine Göre Yüzde Frekans Tablosu

Araştırma Modeli	f	%
Tarama	53	94,64
Deneme	3	5,36
Karma	0	0,00
Toplam	56	100

Tablo 7 incelendiğinde makalelerin %94,6'sında tarama modeli (f:53), %5,36'sında ise deneme modeli (f:3) kullanılmıştır. Bu sonuca göre makalelerin çok büyük bir kısmında araştırma modeli olarak tarama modeli kullanıldığı söylenebilir.

Tablo 8. Makalelerin Araştırma Desenlerine Göre Yüzde Frekans Tablosu

Araştırma Deseni	f	%
Betimsel	53	94,64
Deneyisel	3	5,36
Toplam	56	100

Tablo 8'de makalelerin araştırma desenlerine göre yüzde frekans dağılımları görülmektedir. İncelenen makalelerin %94,64'ünde betimsel desen (f: 53), %5,36'sında ise deneysel desen (f:3) kullanılmıştır. Bu sonuca göre makalelerin çok büyük bir kısmında araştırma deseni olarak betimsel desen kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 9. Makalelerin Çalışma Gruplarına Göre Yüzde Frekans Tablosu

Çalışma Grubu	f	%
Müzik Alanında Üniversite Öğrencisi	24	42,86
Müzik Öğretmeni	10	17,86
Akademisyen	6	10,71
Müzik Dışı Lisans Öğrenci	3	5,36
Bedensel Engelli Öğrenciler	2	3,57
Müzik Lisans Öğrencisi ve Akademisyen	2	3,57
Diğer	9	16,07
Toplam	56	100

Tablo 9 incelendiğinde, makalelerin %42,86'sında müzik alanındaki üniversite öğrencilerinin (f:24), %17,86'sında müzik öğretmenlerinin (f:10), %10,71'inde akademisyenlerin (f:6), %5,36'sında müzik dışı lisans öğrencilerinin (f:3), %3,57'sinde bedensel engelli öğrencilerin (f:2), %3,57'sinde müzik alanında lisans öğrencisi ve akademisyenlerin (f:2) ve %16,07'sinde diğer örneklem/çalışma gruplarının (f:9) makalelerin örneklem/çalışma grubunu oluşturduğu görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre makalelerin yarısına yakınının örneklem/çalışma grubunu müzik alanındaki üniversite öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo 10. Makalelerin Veri Toplama Yöntemlerine Göre Yüzde Frekans Tablosu

Veri Toplama Yöntemi	f	%
Görüşme ve Anket	44	78,57
Doküman Analizi Yöntemi	4	7,14
Doküman Analizi - Görüşme ve Anket	3	5,36
Görüşme ve Anket - Gözlem	2	3,57
Gözlem	1	1,79
Gözlem ve Anket	1	1,79
Deneysel	1	1,79
Toplam	56	100

Tablo 10 incelendiğinde, incelenen makalelerde elde edilen verilerin %78,57'si görüşme ve anket (f:44), %7,14'ü doküman analizi (f:4), %5,36'sı doküman analizi ve görüşme – anket (f:3), %3,57'si görüşme – anket ve gözlem (f:2), %1,79'u gözlem (f:1), %1,79'u gözlem ve anket (f:1), %1,79'u deneysel (f:1) veri toplama yöntemleri ile elde edildiği görülmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmacıların büyük çoğunluğunun çalışmalarında görüşme ve anket veri toplama yöntemini kullandıkları görülmektedir.

Tablo 11. Makalelerin Veri Toplama Araçlarına Göre Yüzde Frekans Tablosu

Veri Toplama Aracı	f	%
Görüşme Formu	28	50,00
Anket	7	12,50
Ölçek	6	10,71
Diğer (Test, Gözlem Formu, Doküman Analizi ve Anket, Gözlem ve Anket, Görüşme ve Alan Notu)	5	8,93
Doküman Analizi	4	7,14
Görüşme Formu ve Ölçek	2	3,57
Görüşme Formu ve Anket	2	3,57
Ölçek ve Anket	2	3,57
Toplam	56	100

Tablo 11 incelendiğinde, makalelerin %50'sinde görüşme formu (f:28), %12,50'sinde anket (f:7), %10,71'inde ölçek (f:6), %7,14'ünde doküman analizi (f:4), %3,57'sinde görüşme formu ve ölçek f (:2), %3,57'sinde görüşme formu ve anket f (:2), %3,57'sinde ölçek ve anket f (:2), %8,93'ünde ise diğer veri toplama araçları (test, gözlem formu, doküman analizi ve anket, gözlem ve anket, görüşme ve alan notu) veri kullanılmıştır. Bu sonuca göre incelenen makalelerin yarısında veri toplama aracı olarak “görüşme formu”nun kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 12. Makalelerin Veri Analiz Yöntemlerine Göre Yüzde Frekans Tablosu

Veri Analiz Yöntemi	f	%
Nitel	22	39,29
Nicel	20	35,71
Karma	14	25,00
Toplam	56	100

Tablo 12 incelendiğinde, makalelerin % 39,29'unda nitel (f:22), %35,71inde nicel (f:20) ve % 25'inde karma (f:14) veri analiz yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda incelenen makalelerde nicel ve nitel analiz yöntemlerinin hemen hemen aynı oranda kullanıldığı sonucuna varılabilir.

İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Pandemi sürecinde Türkiye'de gerçekleştirilmiş müzik eğitimi alanındaki makalelerin bulgularından elde edilen; uzaktan müzik eğitiminin avantajları, dezavantajları ve hangi önerilerin sunulduğuna ilişkin dağılımları aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

Tablo 13. Makalelerin Bulgularında Yer Alan Uzaktan Müzik Eğitiminin Avantajları Tablosu

Tema	Alt Tema	f	Makaleler*
Avantajlar	Video kaydı	23	M1,M3, M6, M9, M10, M11, M12, M15, M21, M23, M25, M27, M31, M35, M38, M40, M41, M42, M50, M51, M52, M53, M54.
	Zaman ve mekân esnekliği	21	M1, M6, M8, M12, M15, M18, M21, M25, M28, M31, M35, M37,M40, M42, M47, M48, M49, M50, M51, M53, M54.
	Zaman Tasarrufu	16	M1, M9, M10, M12, M15, M19, M23, M31, M35, M42, M47, M48, M51, M52, M53, M54.
	Kesintisiz eğitim	14	M1, M2, M7, M12, M15, M20, M23, M29, M31, M35, M37, M49, M51, M52.
	Ulaşım kolaylığı	11	M1, M6, M9, M10, M12, M31, M35, M47, M51, M53, M54.
	Bilgi iletişim ve müzik teknolojilerini kullanma becerilerini geliştirme	11	M2, M12, M20, M31, M36, M42, M47, M50, M51, M52, M54.
	Bilgiye ve ders materyallerine kolay erişim	9	M12, M20, M21, M25, M37, M40, M47, M51, M54.
	Motivasyon artışı	9	M1, M10, M12, M19, M41, M42, M45, M49, M53.
	Öğrenme sorumluluğu kazandırma	8	M12, M18, M26, M48, M50, M51, M52, M53.
	Eğitimde fırsat eşitliği	7	M10, M11, M12, M26, M34, M38, M53.
	Ekonomiklik	6	M9, M10, M12, M31, M51, M53.
	Hastalık bulaşma riskini düşürmesi	6	M7, M8, M12, M19, M33, M50.
	Zengin öğrenme ortamı	4	M12, M40, M47, M53.
	Dezavantajlı bireylere ulaşma	4	M9, M10, M12, M31.
	Yaşam boyu öğrenme	4	M11, M26, M34, M53.
	Bir işte çalışma olanağı	3	M10, M12, M23.
	Alan uzmanlarına erişim	3	M9, M12, M20.
	Geniş kitlelere ulaşma	2	M12, M49.
	Eğitim programlarında standart sağlama	1	M12.

*Çalışmada incelenen makalelerde birden fazla görüş bildirildiğinden dolayı frekans değerleri toplamı araştırma grubunu oluşturan makalelerin sayısından fazladır.

Tablo 13 incelendiğinde, makalelerde (n:56) video kaydının uzaktan müzik eğitiminin en avantajlı yönü olarak belirtildiği görülmektedir (f:23). Bunun nedenleri; derslerin video kaydı ile istenilen zaman ve mekânda tekrar izlenebilmesi sayesinde, hatırlama, tekrar etme, detaylı inceleme, arşivleme ve değerlendirme yapılmasına

imkân sunması şeklinde yorumlanabilir. Video kaydını sırasıyla; zaman ve mekân esnekliği (f:21), zaman tasarrufu (f:16), kesintisiz eğitim (f:14), ulaşım kolaylığı (f:11), bilgi iletişim teknolojilerini kullanma becerilerini geliştirme (f:11), bilgiye ve ders materyallerine kolay erişim (f:9), motivasyon artışı (f:9), öğrenme sorumluluğu kazandırma (f:8), eğitimde fırsat eşitliği sağlama (f:7), ekonomiklik (f:6), hastalık bulaşma riskini düşürme (f:6), zengin öğrenme ortamı (f:4), dezavantajlı bireylere ulaşma (f:4), yaşam boyu öğrenme (f:4), bir işte çalışma olanağı (f:3), alan uzmanlarına erişim (f:3), geniş kitlelere ulaşma (f:2) ve eğitim programlarında standart sağlama (f:1) izlemiştir.

Tablo 14. Makalelerin Bulgularında Yer Alan Uzaktan Müzik Eğitiminin Dezavantajları Tablosu

Tema	Alt Tema	f	Makaleler
Dezavantajlar	İletişim ve etkileşim	28	M1, M2, M6, M12, M14, M19, M21, M23, M24, M25, M35, M36, M38, M40, M41, M42, M43, M46, M47, M48, M49, M50, M51, M52, M53, M54, M55, M56.
	İnternet bağlantısı	24	M2, M12, M14, M19, M20, M21, M24, M25, M29, M34, M35, M37, M38, M41, M42, M43, M46, M47, M48, M50, M51, M52, M53, M54, M56.
	Senkronizasyon	22	M2, M11, M12, M14, M21, M24, M25, M26, M27, M35, M37, M38, M41, M42, M46, M47, M48, M52, M53, M54, M55, M56
	Altyapı eksikliği	21	M1, M2, M6, M12, M21, M24, M25, M36, M37, M38, M40, M41, M42, M46, M47, M48, M49, M51, M52, M54, M56.
	Motivasyon	21	M1, M3, M6, M12, M23, M30, M33, M34, M35, M38, M41, M42, M43, M44, M46, M47, M50, M51, M53, M54, M55.
	İmkân ve fırsat eşitsizliği	18	M2, M6, M7, M12, M23, M26, M29, M38, M41, M42, M43, M47, M48, M50, M51, M52, M55, M56.
	Düşük görüntü kalitesi	12	M12, M21, M24, M35, M37, M38, M41, M42, M46, M47, M48, M53.
	Eğitimci ve öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesinin düşüklüğü	11	M6, M12, M30, M35, M38, M40, M47, M49, M52, M53, M56
	Düşük ses kalitesi	9	M12, M21, M24, M35, M37, M40, M41, M42, M52.
	Ders içeriklerinin uzaktan eğitime uygunsuzluğu	9	M2, M12, M25, M26, M47, M48, M49, M52, M54.
	Müzikalite (Nüans, ton tını)	5	M2, M12, M24, M35, M42.
	Gerçek sınıf ortamının sağlanamaması	5	M35, M38, M47, M51, M56.
	Soyut kavramların anlaşılabilmesi	4	M1, M12, M24, M42.
	Bireysel öğrenme sorunları	4	M1, M2, M12, M38.
	Kısa ders süresi	4	M1, M12, M24, M25.
	Ölçme değerlendirme aksaklıkları	3	M36, M47, M51.
	Derse düşük sayıda katılım	2	M47, M53.
	Siber güvenlik	1	M12.
	Küçük yaşta öğrencilerin eğitimi	1	M48.

Tablo 14 incelendiğinde örnekleme yer alan makalelerde (n:56) uzaktan müzik eğitiminin en dezavantajlı yönünün iletişim ve etkileşim olarak belirtildiği görülmektedir (f:28). Bu durum, teorik unsurların yanı sıra uygulamalı unsurlarında yoğunlukta olduğu müzik eğitimi sürecinde, iletişim ve etkileşime en üst düzeyde ihtiyaç duyulması ve bu ihtiyacın uzaktan eğitim ile karşılanması noktasında çekilen güçlüğün yansıması şeklinde yorumlanabilir. İletişim ve etkileşim alt temasını sırasıyla internet bağlantısı (f:24), senkronizasyon (f:22), altyapı eksikliği (f:21), motivasyon (f:21), imkân ve fırsat eşitsizliği (f:18), düşük görüntü kalitesi (f:12), eğitimci ve öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesinin düşüklüğü (f:11), düşük ses kalitesi (f:9), ders içeriklerinin uzaktan eğitime uygunsuzluğu (f:9), müzikalite (nüans, ton tını) (f:5), gerçek sınıf ortamının sağlanamaması (f:5), soyut kavramların anlaşılabilmesi (f:4), bireysel öğrenme sorunları (f:4), kısa ders süresi (f:4), ölçme değerlendirme

aksaklıkları (f:3), derse düşük sayıda katılım (f:2), siber güvenlik (f:1), küçük yaştaki öğrencilerin eğitimi (f:1) takip etmektedir.

Tablo 15. Makalelerde Sunulan Uzaktan Müzik Eğitime Yönelik Öneriler Tablosu

Tema	Alt Tema	f	Makaleler
Öneriler	Altyapının geliştirilmesi (internet ve okulların uzaktan eğitim platformlarının geliştirilmesi)	29	M1, M5, M6, M7,M8, M10, M12, M14, M15, M21, M23, M24, M27, M29, M34, M35, M38, M42, M46, M47, M,48, M49, M50, M51, M52, M53, M54, M55, M56.
	Paydaşlara teknik destek ve hizmet içi eğitim verilmesi	24	M2, M4, M5, M6, M12, M13, M14, M16, M20, M21, M25, M26, M27, M28, M29, M31, M32, M34, M35, M37, M38, M42, M47, M52, M53, M56.
	Öğrenci ve öğretmenlere araç gereç desteği verilmesi	17	M1, M2, M6, M7, M8, M12, M21, M26, M27, M38, M41, M42, M47, M50, M53, M54, M55.
	Öğretim programlarının ve ders içeriklerinin uzaktan eğitime yönelik tasarlanması	16	M1, M6, M12, M13, M14, M15, M16, M23, M25, M29, M34, M35, M47, M51, M52, M56.
	Harmanlanmış ya da hibrit öğrenme yöntemlerinin kullanılması	8	M3,M7, M8, M11, M13, M23, M26, M40.
	Ders saatlerinin artırılması	8	M1, M16, M35, M38, M48, M50, M51, M53.
	Müzik eğitime yönelik dijital platformların, uygulamaların, çevrimiçi kütüphane ve nota arşivi oluşturulması	7	M15, M25, M27, M31, M35, M46, M56.
	Öğrenci ve öğretmenlere psikolojik destek verilmesi	5	M33, M44, M47, M50, M51, M52.
	Teorik derslerin uzaktan olması	3	M1, M41, M50.
	Çevrimiçi konserler düzenlenmesi	2	M10, M42.
	Dezavantajlı bireylerin eğitiminde kullanılması	2	M10, M11.
	Siber güvenlik önlemlerinin artırılması	2	M12, M29.
	Güvenli ölçme değerlendirme araçlarının oluşturulması	1	M51.

Tablo 15 incelendiğinde makalelerde (n:56) uzaktan müzik eğitime yönelik en fazla altyapının geliştirilmesinin önerildiği görülmektedir (f:29). Bu önerinin bir önceki araştırma sorusunun bulgularında uzaktan müzik eğitiminin en dezavantajlı yönü olarak belirtilen iletişim ve etkileşim temasına çözüm olarak sunulduğu düşünülmektedir. Çalışmalarda altyapının geliştirilmesi önerisiyle özellikle internet altyapısının ve okulların uzaktan eğitim platformlarının geliştirilmesine odaklanıldığı görülmüştür. Bu öneriyi sırasıyla paydaşlara teknik destek ve hizmet içi eğitim verilmesi (f:24), öğrenci ve öğretmenlere araç gereç desteği verilmesi (f:17) öğretim programlarının ve ders içeriklerinin uzaktan eğitime yönelik tasarlanması (f:16), harmanlanmış ya da hibrit öğrenme yöntemlerinin kullanılması (f:8), ders saatlerinin artırılması (f:8), müzik eğitime yönelik dijital platformların, uygulamaların, çevrimiçi kütüphane ve nota arşivi oluşturulması (f:7), öğrenci ve öğretmenlere psikolojik destek verilmesi (f:5), teorik derslerin uzaktan olması (f:3), çevrimiçi konserler düzenlenmesi (f:2), dezavantajlı bireylerin eğitiminde kullanılması (f:2), siber güvenlik önlemlerinin artırılması (f:2), güvenli ölçme değerlendirme araçlarının oluşturulması (f:1) önerileri izlemektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Pandemi sürecinde Türkiye’de gerçekleştirilmiş müzik eğitimi alanındaki makaleleri incelemeyi amaçlayan bu çalışmada Web of Science, Dergipark, Google Akademik, ERİC, EBSCO, veri tabanlarında literatür taraması

yapılmış ve ulaşılabilen kaynaklar kapsam içine alınmıştır. Toplam 56 çalışma demografik bilgileri ve sonuçlarından elde edilen uzaktan eğitimin avantajlı yönleri, dezavantajlı yönleri ve uzaktan müzik eğitimine yönelik önerileri olmak üzere tablolastırılarak yorumlanmıştır.

Çalışmanın birinci araştırma sorusunda yer alan demografik bilgilere ilişkin çalışmaların tarandığı indexlere göre dağılımları incelendiğinde; 56 çalışmanın daha çok WoS, Scopus ERİC ve H.W. Wilson dışındaki diğer uluslararası ve TR dizin kapsamında dizinlenen dergilerde yayımlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguları destekler biçimde Jelen ve Ömür'ün (2021) yaptığı çalışmada Pandemi sürecinde yayımlanan Türkiye merkezli müzik eğitimi konulu makalelerin büyük çoğunluğunun ULAKBİM (TR dizin) kapsamında yer aldıkları belirtilmiştir. Çalışma bulgularına göre makalelerin büyük çoğunluğunun 2021 yılında yayımlandıkları 2020 yılına göre 2021 yılında büyük bir artış olduğu ve 2020 yılında sayının azaldığı görülmüştür. Kaçaroğlu (2022) Pandemi sürecinde gerçekleştirilen yüksek lisans tezlerini incelediği çalışmasında benzer sonuca ulaşmıştır. Yazar bu durumu pandeminin 2020 yılında ortaya çıkmasına, olumsuz etkilerinin 2021 yılında daha net anlaşılmasına, eğitimcilerin ve araştırmacıların yeni deneyimledikleri uzaktan eğitime yönelik metodolojileri ve sonuçlarını ancak değerlendirebildiklerine dayandırmıştır. Bulgularda yer alan 2022 yılında makale sayısındaki düşüş ise tekrar yüz yüze eğitime geçiş ile açıklanabilir. Makalelerin yayın dillerine göre dağılımları incelendiğinde Türkçe ve İngilizce olduğu ve oranların birbirine yakın olduğu görülmüştür. Zahal (2010) yaptığı çalışmada farklı bulgulara ulaşmıştır. İlgili çalışmada Türkiye'de müzik alanında yayımlanan makaleler incelenmiş ve makalelerin %87'sinin Türkçe olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın 2010 yılında yapıldığı göz önünde bulundurulursa aradan geçen 12 yıllık süreçte Türkiye'de müzik eğitimi alanında İngilizce yayın yapma noktasında daha fazla yol alındığı söylenebilir. Çalışmanın sonucunda 56 makalenin çok büyük bir bölümünün araştırma makalesi olduğu, nitel yöntemlerin nicel ve karma yöntemlere göre daha fazla olduğu, çalışma grubunun çoğunlukla akademisyen, öğretmen ve lisans öğrencilerinden oluştuğu, verilerin büyük çoğunlukla görüşme ve anket ile toplandığı ve verilerin analizinde nitel ve nicel analiz tekniklerinin aynı oranda kullanıldığı görülmüştür. Kurtaslan ve Özer (2021) pandemi sürecinde Türkiye'de müzik alanında yapılan çalışmaları derlemiş ve bu bulgular ile benzer sonuçlara ulaşmıştır. Pandemi sürecinde gerçekleştirilen müzik eğitime yönelik çalışmalarda nitel yöntemlerin nicel yöntemlere kıyasla daha fazla tercih edilmesinin nedeni araştırmacıların problemleri daha derinlemesine inceleme amacı olabilir. İncelenen çalışmalarda ilk ve orta dereceli okullarda yapılan çalışmaların çok az olması dikkat çekicidir. Çifçi ve Ersoy'un (2021) yaptığı çalışmada pandemi sürecinde eğitim alanında yapılan çalışmaların büyük bölümünün lisans öğrencileri ile gerçekleştirildiği, bunun nedeni olarak da lisans öğrencilerinin sayıca fazla olması ve uygulanan teknikler ile bu çalışma grubunda daha fazla verim alınacağı fikrinden kaynaklandığı belirtilmiştir.

Çalışmanın ikinci araştırma sorusunda yer alan makalelerin sonuçlarından elde edilen uzaktan müzik eğitiminin avantajlarına yönelik bulgular incelendiğinde; derslerin videoya kaydedilmesi, bu videoların arşivlenerek tekrar izlenebilmesi ve öğrencinin ya da öğretmenin kendisini izleyerek öz değerlendirme yapması ya da dersi hatırlaması en büyük avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Görsel ve işitsel bir araç olan videoların eğitim-öğretim ortamlarında kullanılmasının birçok yararı araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir. Bunlar genel

olarak; bilişsel fayda (çok ve iyi öğrenme, bellekte tutma, hatırlama), psikolojik fayda (motivasyon, öğrenme zevki) ve bilgileri görselleştirme kolaylığı şeklindedir (Pekdağ, 2010). Videolar müzik eğitiminde performans yanlışlıklarının düzeltilmesinde sıkça kullanılmaktadır ve videolu eğitimin gözleme dayalı öğretimde pozitif yönde etkisi vardır (Gökbudak, 2004). Bu bulgularla paralel biçimde birçok çalışma zaman ve mekân sınırı olmaksızın kaydedilmiş dersleri tekrar izleme ve pekiştirmeye yardımcı olma gibi birçok özelliğiyle video ders materyallerinin ve video konferans programlarının uzaktan müzik eğitiminde olumlu yönde etkisi olduğunu ve paydaşlara fırsatlar sunduğunu belirtmiştir (Dye 2016; Erim ve Yöndem 2009).

Zaman ve mekân yönünden esnek yapısı, zaman tasarrufu ve ulaşım kolaylığı sağlaması, eğitim maliyetini düşürmesi ve kesintisiz eğitimin önünü açması uzaktan müzik eğitiminin olumlu yönleri olarak bulgularda öne çıkmaktadır. Dodds, Perraton ve Young'a (1972) göre, uzaktan eğitim üç ana avantaj nedeniyle büyümüştür. Bunlardan ilki ekonomik avantajdır: Uzaktan eğitimde okul binasına ihtiyaç yoktur ve okul binasının barındırabileceğinden çok daha fazla öğrenci yetiştirilebilir. İkinci ana avantajı ise esnekliğidir: Bir işte çalışan insanlar boş zamanlarında ve evlerinde işlerinden ayrılmadan eğitim faaliyetlerine katılabilirler. Üçüncü avantajı, göçebelerden mahkûmlara kadar çok geniş bir insan grubunu eğitime kapasitesine sahip olmasıdır (Aktaran, Sever, 2021). Koutsoupidou (2014) yaptığı çalışmada benzer şekilde çevrimiçi müzik eğitiminin öğrenmeyi uluslararası bir boyuta taşıdığını, farklı kültürlerdeki insanların fikir alışverişi ve uygulama yapmalarına fırsat verdiğini fakat düşük kalitedeki donanım ve yazılımlar nedeniyle performans derslerinde sorunlarla karşılaştığını raporlamıştır. Atik (2020) bu bulguları destekler biçimde uzaktan eğitim ile engelli bireylere ve coğrafi konum ya da ekonomik nedenlerden dolayı eğitim alamayan ya da devam edemeyen bireylere erişilebilirlik sağlanarak fırsat eşitsizliğinin ortadan kaldırıldığı sonucuna ulaşmıştır. Tuncer ve Bahadır'ın (2017) yaptıkları çalışmada da öğrenciler devamsızlık sorunu olmaması, rahat bir ortamda eğitim alınabilmesi ve dersleri tekrar etme olanağı ile uzaktan eğitimin olumlu yönlerine vurgu yapmışlardır. Albert (2015) geleneksel ve uzaktan müzik eğitimi alan öğrencilerin görüşlerini incelediği çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitimin zaman yönünden esneklik sağladığını, bu durumun stres seviyesini düşürdüğünü fakat birlikte çalışma ve bir toplulukta olma deneyiminin yaşanmamasından dolayı müzik kimliği oluşturma noktasında yetersiz kaldığını düşündükleri belirtilmiştir. Yine bu bulguları destekler biçimde derslerin belirli bir saatte olmamasından dolayı öğrencilerin strese girmediği Uzoğlu (2017), öğrencilere boş vakit kazandırdığı (Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk, 2017), öğrencilere bireysel ve bağımsız öğrenme ile sorumluluk kazandırdığı, zengin bir öğrenme ortamı sunduğu, hayat boyu öğrenme imkânı sağladığı, birincil kaynaklara ya da alan uzmanlarına ve kitlelere erişimi kolaylaştırdığı, (Akyürek, 2020) ve bulaş riskini azaltarak hastalıktan koruduğu ve uzak tuttuğu (Han, Demirbilek ve Demirtaş, 2021) uzaktan eğitimin olumlu yönleri olarak çalışma sonuçlarında yerini almıştır. Çalışmanın ikinci araştırma sorusunda yer alan makalelerin sonuçlarından elde edilen uzaktan müzik eğitiminin dezavantajlarına yönelik bulgular incelendiğinde; en çok iletişim ve etkileşim boyutunda sorunlar yaşandığı görülmüştür. Bilgi iletişim teknolojilerinin eğitim ve öğretim süreçlerine entegre edilmesiyle oluşan uygulamalardan biri olan uzaktan eğitim yüz yüze eğitimdeki iletişim ve etkileşimi sağlamayabilir (Akyürek, 2020). Öte yandan zaman içerisinde bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmelere koşut olarak iletişim ve etkileşim boyutunda gelişimini sürdürdüğü söylenebilir. Mektupla başlayan süreçte internet teknolojisi kullanılarak canlı derslerle eş zamanlı iletişim imkânı bu duruma örnek olarak verilebilir (Gökmen, Duman ve Horzum 2016).

Yaşanan gelişmelere rağmen alan yazın incelendiğinde birçok çalışmada uzaktan eğitimde iletişim ve etkileşim noktasında sorunlar yaşandığı çalışma bulgularını destekler biçimde güçlü bir şekilde dile getirilmektedir (Özdoğan ve Berkant, 2020; Çardak ve Güler 2020). Moore (1989) uzaktan eğitimde öğrenci-içerik, öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci arasında gerçekleşmek üzere minimum üç şekilde etkileşimden bahseder. Diğer taraftan Xiao (2017) uzaktan eğitim alan yazınında daha çok kişiler arası etkileşime odaklanıldığı ve öğrenen içerik etkileşimine yeterince yer verilmediğinden bahseder. Bulgularla paralel biçimde Yılmaz (2020) yaptığı çalışmada pandemi sürecinde uzaktan eğitimde özellikle iletişim ve etkileşim noktasında sorunlar oluştuğu fakat öğretim elemanlarının öğrenci takibi ve bilgilendirme ile iletişim kanallarını sık tutarak bu sorunları çözebildiği sonucuna ulaşmıştır. Yolcu (2020) pandemide gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinde; teknik donanım ve altyapı eksikliğini, internet bağlantısında aksaklıkları, paydaşların hazır bulunuşluk seviyesinin düşüklüğü ile ev ortamının uygulamalı dersler için uygunsuzluğunu yaşanan sorunlar olarak belirtmiştir. Ayrıca kapalı kameralar ve fiziksel temas eksikliği (Çardak ve Güler, 2020), uygulamalı derslerde senkronizasyon ve birlikte çalışma sorunları (Shoemaker ve van Stam 2010), derse az sayıda katılım ve motivasyon düşüklüğü (Bulut ve Kırmızı, 2021), düşük görüntü ve ses kalitesi (Balaman, 2018) çalgı ve materyal eksikliği, imkan ve fırsat eşitsizliği ve ders saatlerinin kısa olması (Çağla, 2021; Başaran, Doğan Karaoğlu ve Şahin, 2020), gibi uzaktan eğitimde belirtilen sorunlar olarak alan yazında karşımıza bu çalışmanın bulgularını destekler biçimde karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın ikinci araştırma sorusunda yer alan makalelerin sonuçlarında sunulan uzaktan müzik eğitime yönelik öneriler incelendiğinde; en çok altyapının geliştirilmesinin önerildiği görülmektedir. Jung ve Rha'ya (2000) göre uzaktan eğitimin etkililiği; öğrenci sayısı, açılan ders sayısı, öğretim tasarımı ve etkileşim düzeyinin yanı sıra kurumsal işleyiş, teknik altyapı ve kullanılan platform gibi çeşitli faktörlere bağlıdır. Aksoy, Bozkurt ve Kurşun (2021) yaptıkları çalışmada bu faktörlere yönelik stratejik düzenlemeler yapılması gerekliliğini önermişlerdir. Çalışma bulgularına paralel şekilde öğretmenlere uzaktan eğitim teknolojilerini kullanımı noktasında teknik destek ve hizmet içi eğitim verilmesi, kırsal bölgelerdeki materyal eksikliğini giderecek çalışmalar yapılması (Özdemir ve Çelik, 2021), paydaşlara internet ve bilgisayar desteği verilerek bazı durumlarda harmanlanmış öğrenme yapılması (Kan ve Fidan, 2016), müzik eğitimindeki paydaşların birbirleriyle iletişime ve etkileşime geçeceği çevrimiçi eğitim platformlarının ve Türkçe müzik eğitimi yazılımlarının oluşturulması (Kasap, 2007) alan yazında uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri olarak yerini almıştır. Kalkanoğlu ve Meydan (2018) yaptıkları çalışmada çalgı eğitime yönelik yazılımları incelemiş ve uygulamaların Türkçe diline çevrilmesi ve uzaktan müzik eğitime yönelik uygulama ve web sitelerinin daha fazla incelenerek hem öğretmen hem de öğrencilere sunacağı katkıların ortaya çıkarılmasını önermişlerdir. Bir başka çalışmada Sarı (2020) uzaktan eğitimin gelecekte de popülerliğini koruyacağını ve bu konuda yerli yazılımlar ve mobil uygulamalar geliştirilmesi gerektiğini aksi durumda Türkiye'nin dünyanın gerisinde kalabileceğini belirtmiştir. Çalışmadan ve alan yazından elde edilen bulgular Türkiye'deki eğitimcilerin, araştırmacıların ve teknoloji üreticilerinin hem uzaktan eğitim noktasında hem de bilgi iletişim teknolojilerinin eğitime entegrasyonu noktasında gelişmeleri yakından takip ederek adaptasyon sağlanması ve bilime katkı sunacak öncü çalışmaların gerçekleştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

ÖNERİLER

Çalışma bulgularına göre aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

1. Pandemi sonrası uzaktan müzik eğitimini araştıran çalışmalar yapılabilir.
2. Pandemi sürecinde yurt dışında yapılmış çalışmaların içerik analizi yapılarak ülkemizde yapılan çalışmalarla sonuçları karşılaştırılabilir.
3. Uzaktan müzik eğitime yönelik daha fazla deneysel ya da karma yöntemde çalışma yapılabilir.
4. Ortaokul ve lise öğrencilerinin örneklem grubu olarak ele alındığı çalışmalar yapılabilir.
5. Uzaktan müzik eğitiminin avantajlı yönleri paydaşlar tarafından pandemi sonrasında ya da deprem vb. yıkıcı afetlerdeki olağanüstü durumlarda kullanılabilir.
6. Uzaktan müzik eğitiminin dezavantajlı yönlerinin geliştirilmesine yönelik hem eğitimciler hem de teknoloji geliştiriciler işbirliği içinde çalışmalar yapılabilir.
7. Müzik eğitimcilerinin ve öğrencilerinin dijital okuryazarlık seviyelerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

ETİK METNİ

"Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir." Bu çalışma bir derleme araştırması olduğu için ve yöntem olarak insan ve hayvanlar deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılmadığı için etik kurul iznine gerek duyulmamıştır.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya %50 ve %50 olmak üzere eşit oranda katkı yapmıştır. Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Adıyaman Z. (2002). Uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil eğitimi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 1(11), 92-97.
- Akarsu, S. (2021). Investigating secondary school music teachers' views about online music lessons during the Covid-19 pandemic. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 16(2), 160-178. <https://doi.org/10.29329/epasr.2020.345.8>
- Akdemir, Ö. (2011). Yükseköğretimimizde uzaktan eğitim. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 69-71.
- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan eğitim: Bir alanyazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Aksoy, Y. & Yağışan, N. (2022). Özengen keman eğitiminde video destekli öğretimin keman performansına etkisi: Bir Karma Yöntem Çalışması. İn Karacagil, Z. Bulut, M. (Eds.), *Sosyal Bilimlerde Güncel Tartışmalar* (pp. 1110-1126). Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Aksoy, Y. (2022). A swot analysis study on the usability of distance education in vocational music education, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 7(18), 1274-1333. <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.443>

- Aksoy, D. A., Bozkurt, A., & Kurşun, E. (2021). Yükseköğretim Öğrencilerinin Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 5(3), 285-308. <http://dx.doi.org/10.34056/aujef.900375>
- Albert, D. J. (2015). Online versus traditional master of music in music education degree programs: Students' reasons for choosing. *Journal of Music Teacher Education*, 25(1), 52–64. <https://doi.org/10.1177/1057083714548588>
- Atik, A. D. (2020). Fen Bilimleri öğretmen adaylarının uzaktan eğitim algısı: Bir metafor analizi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(2), 148-170.
- Babacan, D. (2015). Çevrimiçi iştirme eğitimi uygulamalarının karşılaştırılmalı incelemesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 24-35.
- Balaban, E. (2012). *Dünyada ve Türkiye’de uzaktan öğretim ve bir proje önerisi*. Erişim tarihi: 24 Eylül 2022. https://www.erdalbalaban.com/wp-content/uploads/2012/12/UE_UzaktanE%C4%9Fitim_EB.pdf
- Balaman, F. (2018). Web tabanlı uzaktan eğitim ile geleneksel eğitimin internet programcılığı 2 dersi kapsamında karşılaştırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 1173-1200. <https://doi.org/10.15869/itobiad.407953>
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Baraté, A., Haus, G., & Ludovico, L. A. (2020). Learning, teaching, and making music together in the COVID-19 era through IEEE 1599. *2020 International Conference on Software, Telecommunications and Computer Networks (SoftCOM)*, 17-19.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E., & Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397.
- BBC, (2022). *Covid-19 vakaları dünyada ve Türkiye’de yeniden artıyor: Salgın nereye gidiyor?* Erişim tarihi: 25 Eylül 2022. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-62087181>
- Birleşmiş Milletler, (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. Erişim tarihi: 24 Eylül 2022. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *AUAd*, 6(3), 112-142.
- Bulut, S. & Kırmızı, S. F. (2021). Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimde Türkçe dersine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(4), 1-30. <https://doi.org/10.51948/auad.960960>
- Can, A. A., & Yungul, O. (2017). Müzik eğitimi kurumlarında çalgı eğitimi alan lisansüstü öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Sciences*, 5(45), 155–168.
- Canbay, A., & Nacakçı, Z. (2011). Mektupla keman öğretim uygulamasına yönelik içerik analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(21), 134–152.
- Çağla, F. (2021). *Çevrim içi piyano eğitiminin öğrenci ve öğretmen motivasyonu açısından incelenmesi ve değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.

- Çardak, U. & Güler, Ç. (2022). Uzaktan eğitim ve uzaktan öğretmen yetiştirme bağlamında akademisyen uygulama, görüş ve önerileri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinin Kuruluşunun 40. Yıl Dönümü Şubat Özel Sayısı*, 323-353. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1068111>
- Çifçi, M., & Ersoy, M. (2021). Pandemi sürecinde eğitim alanında yapılan çalışmaların eğilimleri: Türkiye örneği. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 12(43), 75-87.
- Çokcoşkun, Y., & Karahoca, D. (2019). Engelli bireylerin meslek eğitimi için bir model önerisi. *Turkish Studies*, 14(1) 395-423.
- Düzbastılar, E. M., & Özel B. (2021). Online (Çevrimiçi) müzik eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin öğretmen görüşleri. In Eraslan, M., Döngel, A, (Ed.), *Eğitim bilimleri teori, güncel araştırmalar ve yeni eğilimler* (pp. 102-115). IVPE.
- Dye, K. (2016). Student and instructor behaviors in online music lessons: An exploratory study. *International Journal of Music Education*, 34(2), 161–170. <https://doi.org/10.1177/0255761415584290>
- Erim, A., & Yöndem, S. (2009). Video model destekli öğretimin gitar performansına etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26), 45-55.
- Ertekin, M. (2017). Türkiye'de klasik gitar alanı ile ilgili yayımlanan makalelerin içerik analizi ve sınıflandırılması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 352-360.
- Gökbudak, Z. S. (7-10 Nisan 2004). *Video teknolojisinin piyano eğitimindeki rolü*. 1924-2004 Müzik Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Gökmen, Ö. F. Duman, İ., & Horzum, M. B. (2016). Uzaktan eğitimde kuramlar, değişimler ve yeni yönelimler. *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 29-51.
- Groulx, T. J., & Hernly, P. (2010). Online master's degrees in music education: The growing pains of a tool to reach a larger community. *Update: Applications of Research in Music Education*, 28(2), 60–70. <https://doi.org/10.1177/8755123310361765>
- Güzel, B. B. Çakır, H. & Çelen, Y. (2020). Youtube üzerinden video destekli keman öğretimine ilişkin öğrenci görüşleri. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 4(1), 31-43.
- Han, F., Demirbilek, N. & Demirtaş, H. (2021). Okul yöneticisi ve öğretmenlerin koronavirüs (covid-19) salgını sürecinde yürütülen uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 10(3), 1168-1193. <https://doi.org/10.30703/cije.819946>
- İnal, İ., Sakarya, G. & Zahal, O. (2021). Covid-19 pandemi döneminde EBA platformunda gerçekleştirilen müzik derslerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Eurasian Journal of Music and Dance*, (18), 232-253. <https://doi.org/10.31722/ejmd.960092>
- İslamoğlu, H., & Alniaçık, Ü. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Jelen, B., & Ömür, Ö. (2021). Review of the Research Related to Music Education during the COVID-19 Pandemic. In *The Pandemic Process and New Horizons in Educational Sciences* (pp. 19-46). SRA Academic Publishing.
- Jung, I., & Rha, I. (2000). Effectiveness and cost-effectiveness of online education: A review of the literature. *Educational Technology*, 40(4), 57-60. <https://doi.org/10.4324/9780203803738.ch33>

- Kaçaroğlu, A. (2022). *Covid-19 pandemi sürecinde eğitim alanında yapılan yüksek lisans tezlerine ilişkin bir içerik analizi (2020-2021)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Kalkanoglu, B., & Kalay Meydan, S. (2018). Çalgı eğitimine yönelik Smartmusic ve Yousician yazılımlarının incelenmesi. In *III. Uluslararası Al-Farabi Sosyal Bilimler Kongresi* (pp 271-281).
- Kan, A. Ü., & Fidan, E. K. (2016). Türk dili dersinin uzaktan eğitimle yürütülmesine ilişkin öğrenci algıları. *Turkish Journal of Educational Studies*, 3(2), 23-45.
- Karahan, A. S. (2016). Eş zamanlı uzaktan piyano öğretiminin geleneksel piyano öğretimiyle karşılaştırılması. *Journal of Turkish Studies*, 11(21), 211-228. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.11244>
- Kasap T. B. (2007) Müzik eğitiminde teknolojik yaklaşımlar. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi* içinde, 447-454.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Pegem A Yayınları.
- Kesendere, Y., Sakin, Ş. A., & Acar, A. K. (2020). Educators' views on online/distance violin education at Covid-19 outbreak. *Journal for the Interdisciplinary Art and Education*, 1(1), 1-19. <https://doi.org/10.29228/jiae.1>
- Kibici, V. B. & Sarıkaya, M. (2021). Readiness levels of music teachers for online learning during the COVID 19 pandemic. *International Journal of Technology in Education (IJTE)*, 4(3), 501-515. <https://doi.org/10.46328/ijte.192>
- Koutsoupidou, T. (2014). Online distance learning and music training: benefits, drawback and challenges. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-learning*, 29(3), 243-255. <https://doi.org/10.1080/02680513.2015.1011112>
- Kurtaslan, H., & Özer, B. (2021). Türkiye’de covid-19 pandemi sürecinde müzik alanında yapılan çalışmalar: Sistematik derleme. 6. Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi (ICAR). Online. <http://hdl.handle.net/20.500.11787/6025>
- Moore, M. G. (1989). Editorial: Three types of interaction. *American Journal of Distance Education*, 3(2), 1-7. <https://doi.org/10.1080/08923648909526659>
- Mshvidobadze, T., & Gogoladze, T. (2012). About web-based distance learning. *International Journal of Distributed and Parallel Systems*, 3(3), 133-143. <https://doi.org/10.5121/ijdps.2012.3313>
- Okan, S., & Arapgirli, H. (2018). The effect of distance learning model on beginners level violin instruction. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 20(1), 1-16.
- Okay H. H. (2021). Turkish instrument educators' distance education experiences related to instrument training during the COVID-19 pandemic. *Cypriot Journal of Educational Science*. 13(2), 201-222. <https://doi.org/10.18844/wj>
- Özdemir Baki, G. & Çelik, E. (2021). Ortaokul matematik öğretmenlerinin uzaktan eğitimde matematik öğretim deneyimleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 293-320. <https://doi.org/10.51460/baed.858655>
- Özdoğan, A. Ç., & Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, Salgın sürecinde Türkiye'de ve dünyada eğitim*, 13-43. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.788118>

- Özgöl, M., Sarıkaya, İ. & Öztürk, M. (2017). Örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 294-304.
- Pekdağ, B. (2010). Kimya öğreniminde alternatif yollar. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 2, 79-110.
- Rees, F. J. (2002). Distance learning and collaboration in music education. In R.Colwell & C. Richardson (Eds.), *The new handbook of research in music education* (pp. 257-273). Oxford University Press.
- Saban, A. (2009). Çoklu zekâ kuramı ile ilgili Türkçe çalışmaların içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(2), 833-876.
- Sağır, T., Eden, A., & Şallıel, O. (2014). Müzik eğitiminde uzaktan eğitim ve orkestra uygulamaları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4(9), 69–79.
- Sağır, T. (2021). Pandemi Döneminde Sanat Eğitimi. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 7(2), 214-226. <https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.1027880>
- Sarı, H. (2020). Evde kal döneminde uzaktan eğitim: Ölçme ve değerlendirmeyi neden karantinaya almamalıyız? *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(1), 121-128.
- Sever, G. (2014). Bireysel çalgı keman derslerinde çevrilmiş öğrenme modelinin uygulanması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 27-42. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.3s2m>
- Sever, G. (2021). Opinions of teachers on the implementation of the Orff-Schulwerk approach in online lessons, *International Online Journal of Educational Sciences*, 13(4), 949-964.
- Shoemaker, K., & van Stam, G. (2010), 'E-piano, a case of music education via e-learning in rural Zambia', *Web Science Conference*.
- Topalak, Ş. (2021). Müzik öğretmenlerinin bakış açısından pandemi döneminde online eğitim. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 291-308. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.935863>
- Tuncer, M., & Bahadır, F. (2017). Uzaktan eğitim programlarının bu programlarda öğrenim gören öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 27-36.
- Uzoğlu, M. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 335-351.
- Xiao, J. (2017) Learner-content interaction in distance education: The weakest link in interaction research, *Distance Education*, 38(1), 123-135. <http://dx.doi.org/10.1080/01587919.2017.1298982>
- Yağışan, N. (2008). *Keman çalmanın biyomekanik analizi*. Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Yılmaz, N. A. (2020). Yükseköğretim kurumlarında Covid-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim durumu hakkında öğrencilerin tutumlarının araştırılması: Fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü örneği. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(1),15-20.
- Yolcu, H. H. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinde sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim deneyimleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 237-250.
- Zahal, O. (2010). *Türkiye’de müzik alanında yayımlanan bilimsel makalelere ilişkin bir inceleme* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi.